ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

15 ДИНАРА 1952

Година XVII — Број 199 — Субота, 22 октобар 1955

Повратак и борба с двојником

21

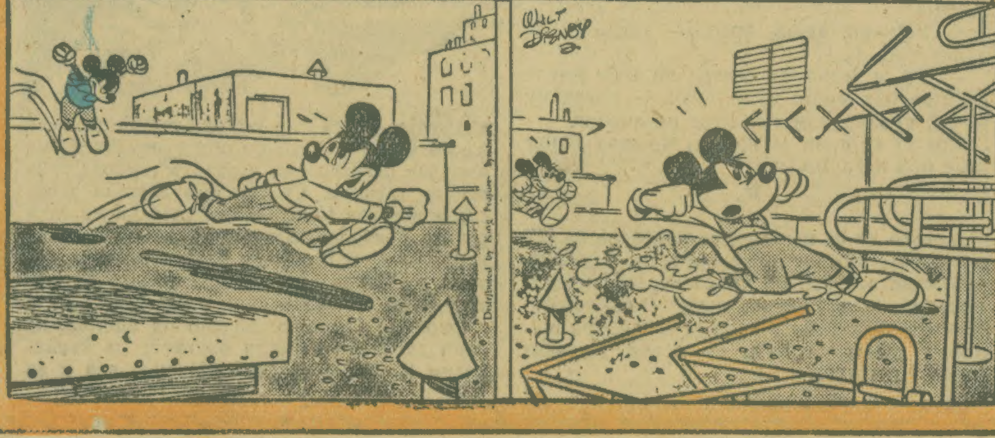

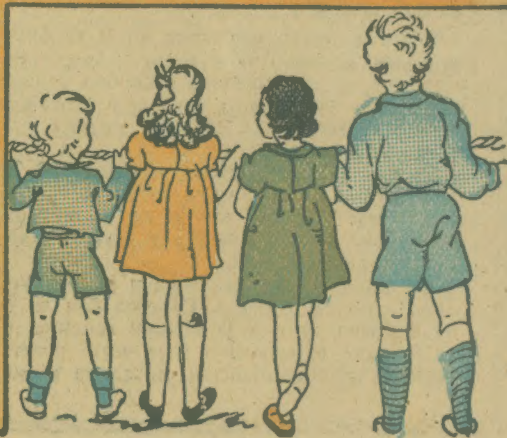

ТВОРАЦ ЕСПЕРАНТА

Био је суморан јесењи дан 1888 године кад је на врата скромног стана једног варшавског очног лекара закуцао непознат путник. Врата су се одмах отворила и на њима се појавио доктор. Веровао је да се пред њим налази неки нов пацијент.

Непознати је упитао:

— Ĉu vi estas doktoro Esperanto? (Да ли сте ви доктор Есперанто?)

Доктор је неколико тренутака без речи посматрао свог посетиоца, а затим му узбуђено пришао и стегао руку.

— Jes, mi estas. Bonvolu! (Да, ја сам. Изволите!)

Била су то прва два човека који су између себе проговорили новим међународним језиком: др Лазар Лудовик Заменхоф и инжењер Антони Грабовски.

*

Петнаестог децембра 1859 године, у дому Марка Заменхофа у Бјалистоку био је радостан дан. Окружен пријатељима, срећни отац прослављао је рођење свог првенца. Тога дана угледао је свет Лазар Лудовик Заменхоф, творац есперанта. Малишан је растао окружен родитељском љубављу и бригом. Од оца, искусног педагога и наставника, наследио је склоност и лакоћу за учење језика, а од мајке племенитост осећања и љубав за људе. Његова четири брата и три сестре, касније рођени, били су увек обасипани пажњом и љубављу најстаријег брата.

Међутим, радост и лепота његових првих школских дана били су помућени због проблема коме ће касније Заменхоф посветити цео свој живот. Учећи основну школу у Бјалистоку, хтео не хтео морао је да се дружи и игра само с јеврејском децом, јер су се пољска деца забављала посебно, а руска се окупљала на другој страни. Неразумевање језика било је већ код деце кочница у међусобном зближавању.

Кад је 1869 године пошао у реалну гимназију, Заменхоф је већ знао пољски, руски и немачки. Школовање је продужио у Варшави, у класичној гимназији, где се свим својим младалачким жаром бацио на учење грчког и латинског. Много година касније, стварајући есперанто, Заменхоф је користио своје познавање осам језика.

Већ тада, у школској клупи, у њему је тињала мисао о једном помоћном језику за све људе, за све народе. С много стрпљења и воље студирао је језичке уџбенике и лексиконе; његов радни сто пунио се свескама и речницима. Служећи се коренима романских, германских и словенских језика, Заменхоф је стварао нов језик.

Завршивши гимназију 1879 године, Лудовик је напустио родитељски дом и отишао у Москву. Пред одлазак морао је оцу дати реч да ће, бар привремено, док не заврши студије, оставити тај рад на новом језику. Тешка срца растао се он од својих белешки, стихова и превода.

Дошле су године студија. Заменхоф је савесно упознавао медицинску науку. И док је својим скалпелом радио у сали за секцирање, размишљао је о унутрашњем механизму човековог тела.

— Зар не личе сви људи једни на друге? Сви имају исте органе, исте бриге, исте жеље за време живота. Зар језичке и расне разлике мењају нешто у анатомији човека? Не! Па ипак, долази до сукоба међу народима, до ратова. Да би се људи упознали и зближили, морају се на неки начин споразумевати, а једна од сметњи је и разлика у језику.

После две године проведене у Москви, Заменхоф се враћа у Варшаву. Може се замислити очај младог медицинара кад је чуо да је отац спалио све његове свеске и белешке. Али, већ у августу 1881, Заменхоф има нов уџбеник и речник још богатији речима. Он већ пише оригинална дела. Затворен у својој соби, он гласно чита исписане странице и дотерује стил и форму новог језика.

Пошто је 1885 године са успехом завршио медицину у Варшави, Заменхоф одлази у Беч, на специјализацију. Враћа се као очни лекар и 1887 жени се Кларом Силберник, која ће кроз дуги низ година бити његов веран друг и сарадник. Одушевљен делом свога зета, Заменхофов таст финансирао је штампање прве књиге-уџбеника новог језика, која излази из штампе 2 јуна 1887 на руском језику, а убрзо следују издања на пољском, француском, немачком и енглеском. Књига је садржавала стихове и прозу, граматику од 16 правила и речник са 900 језичких коренова. Већ у првом издању своје књиге аутор се заувек одрекао свих ауторских права за себе и своје наследнике, изјавивши да „ова књига припада свима и свако може да је преводи на који год језик жели, јер међународни језик је општа својина". Потписао се са „Докторо Есперанто", што, буквално преведено, значи — доктор који се нада. Велик број примерака своје књиге разаслао је у свет: књижевницима, просветним радницима и другима.

Тако је почела историја есперанта.

После дугог и мучног ишчекивања, почели су из целог света да стижу одговори. Питања, савети, мишљења... Неки писани на есперанту. Грабовски је већ преводио дела Гетеа и Пушкина. У једном руском листу Толстој је писао: „Примивши књижицу са есперантском граматиком, речником и чланцима писаним на том језику, ја сам после нешто више од два сата занимања са њом могао читати на том језику. Жртве које човек треба да принесе кратком учењу есперанта су тако незнатне у поређењу са успехом који се постиже".

Заменхоф је лично одговарао на писма и на тај начин повезивао есперантисте из разних земаља једне с другима. Покрет се нагло ширио, упркос отпору који су пружили неки чувени лингвисти. И после готово четири стотине безуспешних покушаја за стварање заједничког, међународног језика, есперанто је једини успео да то постане.

Године 1905 др Заменхоф путује са женом у Француску, на први светски конгрес есперантиста. Градоначелник Париза му одаје почасти. Министар просвете му предаје Орден легије части. На врху Ајфелове куле он руча с најчувенијим научницима Француске.

Градић Булоњ на Мору указао је гостопримство следбеницима дотле непознатог варшавског лекара. Свуда по градићу чуо се нови језик. Осам стотина есперантиста из тридесет разних земаља очекивали су свечано отварање конгреса. Видно узбуђен, ступио је на говорницу др Заменхоф и на есперанту почео свој говор следећим речима:

„Поздрављам вас, драги истомишљеници, браћо и сестре из велике светске заједнице, који сте дошли из земаља блиских и далеких, из разних држава света, да братски пружимо једни другима руку у име велике идеје која нас све везује".

Следећих година он посећује конгресе у Женеви, Кембриџу, Дрездену, Барселони, Вашингтону, Антверпену, Кракову и Паризу. Једанаести конгрес одржан је 1915 у Сан Франциску и њему су присуствовали само Американци, јер су европски есперантисти гинули тада на бојиштима Првог светског рата. Др Заменхоф је из Варшаве пратио ратне страхоте. Тај добри човек, који је толико волео људе и мир међу народима, слушао је свакодневно о разарању и убијању. Исцрпљен дугогодишњим радом, скрхан трагичним догађајима које је преживљавало човечанство, почео је да побољева. Четрнаестог априла 1917, заувек је престало да куца његово срце. Човек који је имао пријатеље и следбенике у свим деловима света, сахрањен је врло скромно. Само су варшавски есперантисти, међу њима одани Грабовски, присуствовали сахрани. За све остале границе су биле затворене — због рата.

Чудесно дело људске упорности и храбрости

Пре месец дана свечано је пуштена у рад највиша жичана железница на свету, чија се последња станица налази на врху Егиј ди Миди, на висини од 3.842 метра, у француским Алпима. Остварена натчовечанским напорима радника и инжењера, ова жичара претставља, по мишљењу многих стручњака, један од највеличанственијих подухвата градитељства 20 века. За време четворогодишњих радова изгубило је животе десет радника. Они су били жртве несрећних падова у провалије, удара грома, или су страдали од електричне струје за време олуја. Људи су платили крвав данак планини коју су победили.

Пионири који су поставили највишу жичану железницу радили су у снегу, често на температури од 40 степени испод нуле, носећи до 50 килограма гвожђа на леђима и пузећи уз окомите стене. Изложени ветру који је достизао брзину од 200 километара на час, они су морали очајнички да се боре да би одржали равнотежу и да не би били бачени у бездане амбисе. Тешкоће су искрсавале сваког дана. Једном је снежна олуја затрпала 12 радника на висини од 3.600 метара. Служба за спасавање нашла их је после три дана надљудских напора, полусмрзнуте и без свести. На челу ових безимених јунака рада налазили су се најбољи италијански и француски алпски водичи.

У свом најдужем луку жичана железница пролази изнад амбиса дубоког преко хиљаду метара, у дужини од 2.489 метара.

Кабл је дебео свега 50 милиметара, а носи кабину тешку 264 тоне, у коју може да стане 80 путника. Почетна станица је чувени француски смучарски центар Шамони. Досадашњи радови стајали су око пола милијарде франака.

У ОСИЊЕМ ГНЕЗДУ

(4)

Нарочито је један немачки пуковник имао обичај да се заустави крај мог стола, у почетку да би са мном мало поћаскао, а касније да заједно нешто попијемо. Није било нимало тешко погодити шта о мени мисли. „Она је типична девојка из горњих слојева средње класе, која није изопачена онолико колико се то прави, али која би, под притиском окупације, могла да дозволи себи да то постане".

Од њега и од других официра извлачила сам наизглед ситна и безначајна обавештења за моје извештаје главном штабу. Тамо су их уклапали у извештаје примљене од других обавештајаца, а затим их, као целину, слали савезничком главном штабу.

А тада ми се једне вечери догодила незгода. За тренутак сам поверовала да то значи крај — и моје мисије и мене саме.

Пуковник је сео за мој сто и ја, да бих му начинила места, помакох своју столицу. Моја ташна — у којој сам носила револвер — склизну притом с наслона столице и паде на под, уз тресак који је одавао шта се у њој налази. Страх ми је стегао грло. И пуковник је схватио о чему се ради. Његов хладан, продоран поглед управљен на мене несумњиво је говорио да он зна шта је у ташни.

Подигох ташну и, колико ми је то било могућно, немарно је отворих. Али, оно што сам из ње извадила није био револвер. Била је то моја, наравно фалсификована, дозвола за ношење оружја издата од гестапоа.

Гурнух је преко стола, остављајући је за тренутак пред њим, а затим је вратих у ташну. Успело ми је да се притом осмехнем, мада ми никад у животу није било мање до смеха.

Од тог тренутка пуковник и ја „разумевали" смо се одлично. Сигурна сам да је он веровао да сам ја шпијун гестапоа и да је тиме објашњавао моје честе посете скупим, црноберзијанским локалима и моје одбијање да ме, после наших седељки, прати до куће. Ја сам била опасна особа и он се играо ватром, али му се то, како ми је недвосмислено ставио до знања, свиђало.

А ја сам у том тренутку преживела највећу опасност у којој се може наћи жена-обавештајац. То није био само ужас моје уобразиље: наши инструктори су нам небројено пута понављали:

„Непријатељ зна да су жене у стању да издрже већа телесна мучења од мушкараца, а да их то не сломи. Због тога гестапо употребљава према њима друкчије методе. У почетку они ће вам дати за иследника каквог официра старе школе који ће се понашати као добронамерни ујак. Али, чим се буду уверили да је то безуспешно, прибећи ће хладним, научним методима мучења.

Пуковник, кога сам лако могла да претставим себи као једног од тих иследника-добронамерних ујака, постао је мој најдрагоценији достављач.

Једног дана сазнала сам од њега да немачка војна обавештајна служба већ недељама трага за једном женом, британским обавештајцем, која је негде у околини искочила падобраном. Њено одело је нађено, извесни подаци су већ прикупљени и они се надају да ће је ускоро имати у рукама.

— Уствари, веома брзо, — додао је он злослутно.

— То је једна од ствари на коју никад себе не бих могла да натерам, — рекох му — да падобраном искочим из авиона.

Дрхтај који ми је притом прошао телом није био одглумљен.

☆

Ускоро су се наше снаге повећале на 500 поузданих Француза, невероватно храбрих, безумних чак кад би им се указала могућност да нанесу какав ударац окупатору. Били су подељени у три групе и места њихових састанака била су веома удаљена једно од другог.

Наше оружје и муниција долазили су нам с неба.

У одговор на наше тражење, примили бисмо шифровану поруку с назначењем кад ће нам и где бити бачени падобраном. Наш најомиљенији метод био је да пажљиво закопамо оно што смо добили и да чекамо пијачни дан да бисмо те опасне ствари пренели где треба. Непријатељ никад није дознао да су многа од кола која су се труцкала према пијаци била натоварена пушкама, митраљезима и дугачким црним кутијама с мецима, преко којих је било набачено сено или сточна репа.

Тако опремљени успели смо да заведемо владавину страха у самом срцу Ромелова

подручја. Секли смо његове линије за везу много брже но што су они успевали да их поправе. Дизали смо у ваздух њихове бензинске танкове. Стално смо држали запослене њихове електричаре, рушећи им електричне централе. Лежећи скривени иза живица, нападали смо из заседе њихове колоне, да бисмо побегли пре но што би они успели да на нас отворе ватру.

Ово смо изводили далеко од насеља, не само да бисмо избегли опасност да нападнутим Немцима стигне појачање, већ и да бисмо отклонили одмазду над становништвом.

А тада је стигла порука на коју смо толико чекали, порука која је у крајњој линији и била разлог мог одласка у Француску.

Нико од нас, наравно, није знао кад тачно инвазија треба да буде предузета. Наше инструкције састојале су се једино у томе да неизоставно слушамо радио-вести одређене емисије сваког првог и петнаестог у месецу. И чим буде дат унапред договорени знак, сваки обавештајац има да учини све да би олакшао и омогућио искрцавање савезничких трупа.

И знак је стигао, 5 јуна 1944 године. Те ноћи почели смо да остварујемо свој план: дигли смо у ваздух аутоматску скретницу на станици Л'Ман, пресекли све телефонске линије које су везивале град са осталим местима, минирали све друмске и железничке мостове.

Никад моји макијаши нису били толико храбри, пожртвовани и спремни на све. Оно што су току дугих година окупације желели, почело је да се остварује. Били су као опчињени, опчињени жељом да уништавају. Чак су у својој храбрости били толико безумни да су постајали неопрезни, тако да смо, из предострожности, морали да за дан-два обуставимо све акције.

Оне ноћи кад је требало да се поново окупимо, ишла сам кроз шуму према месту састанка. Изненада, једна рука се спусти на моје раме и један глас прошапута:

— То сам ја, Жан. Не говорите ништа.

Корачала сам поред Жана, знајући да се нешто страшно догодило. Све док нисмо прешли два километра, и то у супротном правцу од места састанка, он није ни речи прозборио. А кад је проговорио, у гласу му се осећао ужас.

— Дошли су, — рекао ми је. — Абвер. Док смо јели, опколили су нас. Било их је више од две стотине. Страже су нам јавиле, али у исто време Швабе су отвориле ватру. Док смо бежали, одговарали смо им ватром. Колико нас се пробило кроз швапски обруч, колико је погинуло, а колико је ухваћено, не знам. Немци су нам без престанка довикивали кроз мрак: „Предајте нам жену, изручите нам ту енглеску шпијунку и ми ћемо остале поштедети".

(Наставиће се)

КАО НА ФИЛМУ

Било је јул. Пред улазом у један велики парк, још у току ноћи почеле су се окупљати гомиле деце. Сва су она нестрпљиво чекала тренутак кад ће се наћи међу личностима и стварима које су толико пута са уживањем гледала на биоскопском платну или у стриповима. Јер, то није обичан парк. То је читав један свет, настао у машти великог уметника Волта Дизнија и његових сарадника. У тој „Дизнијевој земљи", на површини од преко 160 хектара, срећу се стари познаници: Мики и Шиља, Паја Патак и његови сестрићи, Хијавата и други љубимци деце широм земљине кугле.

На улазу у Дизнијеву земљу посетиоце дочекује насмејани лик Мики Мауса. Овога пута он није нацртан, већ је то цвећњак, на коме је разнобојно цвеће засађено у облику ове симпатичне Дизнијеве личности. Мики већ има 27 година — јер толико је протекло од оног дана кад га је Дизни створио — и за то време није било дечје генерације која се њиме није одушевљавала.

Дизнијева земља има неколико делова. Један од њих је такозвана „Земља маште". У том делу парка налазе се призори из познатих бајки по којима је Дизни правио филмове.

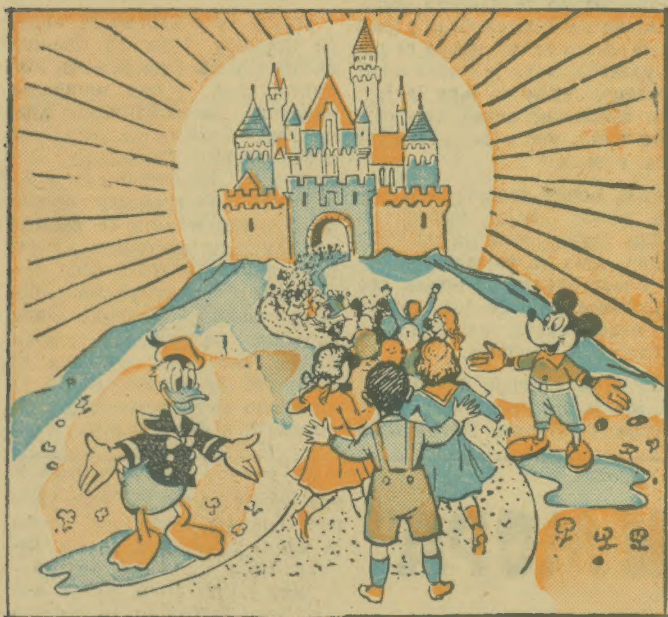

Ту је шумска кућица седам патуљака у коју долази Снежана, ту се могу видети сцене из „Пепељуге" и „Петра Пана", као и замак у коме Трнова Ружица већ годинама спава.

Кроз ову земљу маште и чуда посетиоци путују у мало необичним превозним средствима. Например, у минијатурним циркуским колима, истим као што су она у којима је слонче Думбо путовало у истоименом филму. Може се путовати и у шољицама за чај, какве је луди шеширџија из „Алисе у земљи чуда" употребљавао на својим чајанкама.

У Дизнијевој земљи има још много ствари које привлаче посетиоце. Ту има предела са Тахитија, затим области пуних Индијанаца, каубоја, крда стоке, дивљих коња, поштанских кола, дрвених тврђава итд. Има чак и узлетишта за васионска путовања, и то у делу који се зове „Земља сутрашњице".

У овом раскошно уређеном парку, чија је изградња стајала 17 милиона долара, Дизни је предвидео и места у којима посетиоци могу да се одморе.

Мада Дизнијев парк нема оних уобичајених средстава за забаву каквима обилују многи забавни паркови, он је изазвао огромно интересовање. Досад је Дизнијеву земљу посетио око милион људи. Предвиђа се да ће за годину дана кроз парк проћи преко пет милиона посетилаца.

Овако велики успех парка приписује се пре свега популарности Волта Дизнија и његових цртаних јунака. Судећи по узрасту посетилаца Дизнијеве земље, изгледа да су Дизни и његови стрипови и филмови исто тако омиљени код одраслих као и код деце, јер су 70 отсто досадашњих посетилаца Дизнијеве земље били — одрасли.

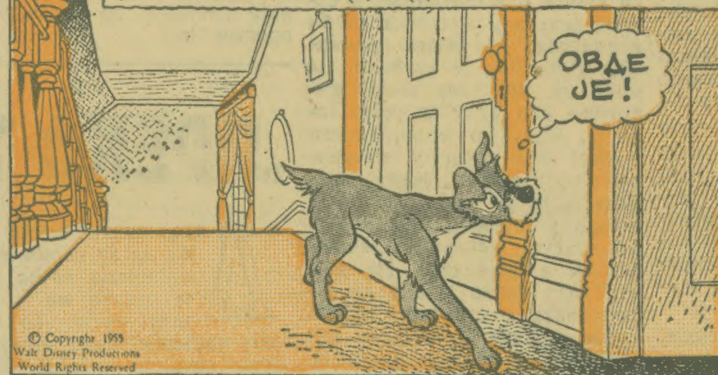

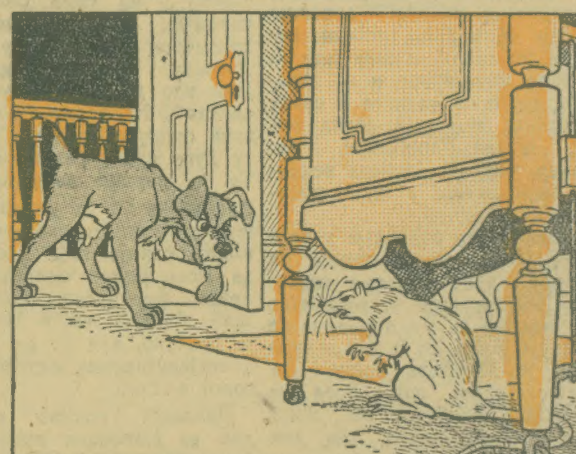

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Воденица и њени делови

Данас се жито меље у млиновима у којима тутње мотори које покреће нафта, ветар, електрична струја и тако даље. Али, у старо време жито се млело у воденицама, помоћу два камена које је обртала снага воде. Таквих воденица и данас има по селима, а негде и по мањим местима, кроз која протиче река. У њима се самеље све жито које се прибере у околини. Овде ћемо дати опис једне воденице, према нашем старом писцу Милану Ђ. Милићевићу.

Воденица се правила у близини реке. Од места где је требало да се сагради воденица па до реке коју је требало навратити на њу копао се дубок ров, дуг 100 до 150 метара, а широк 2,5 до 3 метра. Негде се тај ров назива јаз, негде јаруга, а негде вада. Река од које се вода навраћа на воденицу зајази се оштрим кољем, које је понекад по десет и више метара дугачко. То коље преплете се прућем, па се онда натрпа сено, слама и шума, а озго много земље. Тако се вода одврати од речног корита и почне да тече прокопаним јазом. Место где је речно корито просечено зове се брана или напер, а старо речно корито, из кога је вода одвраћена, после тога назива се стареник или мртваја. Идући од бране низ јаз, направи се близу воденице једна отока, која се негде зове мала брана, а негде лакомица. Отока се гради због тога да би се вода, кад дође до поводња, њоме одлевала и тако са мање снаге наваљивала на воденицу. Када се јаз доведе до такозваног скока, тј. до места одакле ће вода жлебом, буквом или бадњем силно ударати у воденично коло, онда се ту стане. Доле ниже скока, где ће бити воденица, копа се за воденицу гнездо или подрум. Зидови гнезда или подрума праве се од камена или се оплате тврдим корађима. Испод подрума озидају се подрумска крила, да вода не би земљу са стране ронила. Дно подрума патоше се дрвеним даскама, да вода, бијући озго из жлеба или из букве, не би задирала и разривала земљу.

Од скока до воденичног гнезда (подрума) ископа се ров за жлеб (букву, бадањ) кроз који ће јурити вода и ударати у пера воденичног кола, па га окретати. Сваки је жлеб горе на скоку широк, може бити и по пола метра, а при дну, одакле избацује воду у коло, узак је колико један педаљ, и то се зове сведен на бич. Буква (бадањ) уствари је пробушена букова клада. На доњим устима има једну каблину, ужу од буквине шупљине, у коју се укуца ципун (још тешња дрвена каблиница), кроз који вода бије у пера воденичног кола.

Најшири крај јаза, над устима жлеба, тврдо се загради зидом око уста самога жлеба, да вода не би протицала изван жлеба и све кварила. Од уста жлеба или бадња, у дужину 5 до 6 метара, јаз се патоше даскама, а у саставке између тих дасака утисне се дрвена маховина, па ни кап воде не може проћи кроз тај патос. Ово се патоше зато да не би вода, када се на жлеб стави устава, лежећи онде бушила земљу, а да би се опет, када воденица меље, преко оног глатког патоса заигравала и јаче у коло ударала. Овај део јаза, над самим устима жлеба, као и његови зидови, различито се назива: ћереп (у Млави), кораб (у Шумадији), а негде и лакомица.

Испод жлеба налази се криви таван (на који је жлеб наслоњен), који је утврђен за горњи и доњи праг. До доњег прага, у гнезду, је мртвица, дебела греда у коју се утврди дрвена руда или ждрелци. Она је ракљаста као руда у кола. На средини те руде, између ракаља, пробушена је рупа, у коју је углављена једна челична полужица, која се негде зове бронза, а негде жабица. По површини те полужице избушене су рупице. На другом крају руде утврђен је дирек, који стоји усправно, који пролази кроз таван горе у воденицу и који је на врху прожљебљен. Кроз ту прожљеботину провуче се дрво нагибача за подизање и спуштање. Тај дирек зове се кобила. Помоћу њега се горњи воденични камен подиже и спушта, да би брашно било крупније или ситније. Ово подизање и спуштање врши се помоћу нагибаче и дебљих и тањих клинова. Под воденицом је усправно воденично вретено. Горњи крај вретена је танак, а доњи је права трупина, у коју су усађена пера или кашике. Та су пера некад опасана гвозденом шином. На доњем крају у вретено је ударено парче челика, дугачко 10 до 15 сантиметара, дебело као палац и зашиљено с обе стране. То се зове останац, а негде га зову и петица. На горњем крају вретена углављена је гвоздена полуга са пљоснатим врхом. Полуга се негде назива сењ, а негде преслица. Останац или петица од вретена убоде се у коју рупицу на бронзи или жабици, а горњи му крај, сењ или преслица, прође кроз доњи воденични камен, па се онда на рупу, кроз коју он прође, меће шупље дрво које се зове тоце или тулац. Око њега се врбовим и липовим клинчићима тако затвори рупа да се сењ или преслица окреће а мливо не пропада.

На сењу или преслици стоји гвоздена паприца од челика, дуга 20 сантиметара, широка 13 до 16 сантиметара. Она је на средини шупља. Паприца раставља камен горњак од камена доњака. Камен доњак намештен је на два јака балвана, а камен горњак налази се по камену доњаку. Изнад камена је дрвени кош, у који се сипа жито за млевење. Испод тога коша има нека корица, чантра, чанак, копања или гуска (толико има имена) у коју струји жито из коша, а одатле пада у рупу камена горњака. Дешава се да зрна падајући у горњак прскају и отскачу, па се због тога на рупу горњака стави мали кошић, батра или вран, исплетен од лозе или прућа. Да би зрна из коша падала под камен горњак, за кош је привезано дрво налик на дечју сабљу. То дрво куцка једним својим крајем у камен горњак кад се он окреће и тако истреса жито. Ово дрво зове се чекало, чекетало, чаткало, или чокотало.

Воденично камење смештено је у једном дрвеном опсеку. Део тога опсека у који пада брашно испод камена зове се мучњак. Понекад се око камена начини дрвена оградица да се брашно не би разлетало. Та се оградица негде зове сантрач, а негде околиш. Мотка којом се самлевено брашно сабија у вреће или џакове зове се паспаљача.

Воденичне зграде махом се праве од дрвене грађе, а покривају се ћерамидом, даском, плочама, а понеке црепом. Воденице на потоцима које лети пресуше зову се воденице поточаре. Ове воденице обично мељу на уставу, а самотегом мељу само у пролеће када се снег крави или лети када ударе велике кише, па воде наједрају. Воденично камење јако се цени и није га лако наћи добро. У старо време било је на гласу воденично камење са Косова.

ШТА ЈЕ ПСАРИЦА?

Псарица је мрежа од јачег конца. Има велика оканца, а служи за лов морских паса и других већих риба са дна мора.

БИЉКЕ ПСАМОФИТЕ

Биљке псамофите расту на сувим песковитим земљиштима, нарочито на дунама.

НАНДУ

Нанду је род нојева који имају три прста на ногама. Они живе по степама јужне Америке, у сливу реке Ла Плате.

ПРВА МЕЂУ ЖЕНАМА СЛИКАРИМА

Све до пре једног века отприлике, жене уметнике, а нарочито сликарке, нико није узимао озбиљно. Сматрало се да је њихов „деликатан таленат" довољно добар за малање лепеза, цртање по свили, можда још за израду минијатура и — низашта друго. А тада се у свету уметника појавила једна мала, љупка Парижанка, Роза Бонер, која је разбила вековно неповерење у жене уметнике.

Роза Бонер рођена је у Бордоу, 1822, као најстарије од четворо деце учитеља сликања Бонера, који је зарађивао тек толико да му породица не гладује. Било јој је пет година кад је изгубила мајку. Да би олакшала оцу, Роза је морала да ступи на занат код неке кројачице. Али, док је у руци држала иглу, сањала је о сликарској четкици и палети. Дуго јој је требало док је успела да наговори оца да је, кад би се увече oбоје вратили са заморног посла, „учи цртању".

У тридесет и првој години кројачица Роза Бонер задивила је свет својим огромним и сјајним платном „Вашар коња". Кад се слика, 1853 године, појавила у „Париском салону", не само посетиоци изложбе, већ и уметнички критичари изјавили су да је „снажна, уметнички зрела и јака као да ју је мушкарац сликао". Наполеон III и његова супруга Евгенија стајали су дуго пред Розином сликом. Ту је царица затражила од Наполеона III да учини нешто што се у француској историји никад раније није догодило: да Розу Бонер одликује највећим француским одликовањем: Легијом части. Наполеон је пристао, али су се његови достојанственици одупрли његовој одлуци.

Дванаест година касније, док се Наполеон налазио на неком дужем путовању, Евгенија, у својству његовог регента, дошла је лично у Розин атеље да јој преда високо одликовање. Розу је затекла у бојама замрљаном сликарском мантилу и морала је да чека да се уметница преобуче. Стављајући јој црвену врпцу на ревер жакета, Евгенија је рекла: „Ви сте својим делом узвисили све жене".

Но, највеће одликовање дошло је тек 1895, кад је била произведена за официра Легије части. Умрла је 1899 године.

•

Већ по првим цртежима Розе Бонер могло се видети да ће се њен таленат развијати у једном одређеном правцу: сликању животиња. Она је жудно превртала и проучавала књиге о животињама и сатима седела у музејима да би посматрала испуњене примерке. Али, она је осећала да мора да проучава живе животиње ако жели да успе. Тако је, једну по једну, донела у свој мали стан у поткровљу: козу и овцу, једну веверицу која је себи начинила гнездо у шупљини главе једне статуе, неколико зечева, пилића и препелица. На сваком зиду висио је бар по један кавез с птицама. Неко време држала је и једну видру, али је морала да је се ослободи, јер је она непрестано искакала из свог корита с водом, да би мокрим ногама шљапкала по постељама.

Али, како да слика велике животиње без проучавања крупне стоке? Искравши се из куће, Роза би одлазила у париске кланице. Да би била поштеђена неукусних примедаба и добацивања, ошишала је косу сасвим кратко и облачила мушко одело. Временом су се радници на кланици навикли на овог необичног, озбиљног посетиоца и, заинтересовани њеним радом, почели јој давати делове закланих животиња — ногу, главу, плећку — које је она односила кући, да би их тамо на миру секцирала и на њима учила анатомију животиња. Њене слике животиња постајале су све боље и купци су се почели јављати. То је била не само помоћ породици која је тешко живела, већ и могућност за краћа путовања на сеоска имања у околини Париза.

Тамо је Роза проучавала и цртала животиње у покрету: коње који вуку плуг, овце на паши, краве за време муже. Тада је почела да сања да свој „делокруг рада" прошири и на дивље животиње. Са својим блоком за скицирање одлазила је у париски циркус, а кад је Буфало Бил приредио у Паризу „Изложбу америчког Дивљег Запада", она није избијала из изложбених просторија.

Њен сан испунио се у потпуности кад се настанила крај шуме у Фонтенеблоу, чувеном ловачком резервату.

На свом имању створила је прави зоолошки врт. Било је ту арапских коња, америчких мустанга, понија са Шетланда и Исланда, а о мањим животињама — ласицама, веверицама, корњачама и гуштеровима — да се и не говори. Њен „понос" биле су дивље животиње: јелени, газеле, дивокозе, један северноамерички јелен, један јак из Азије, мајмуни и пар лавова.

„Да би вас дивље животиње волеле, — говорила је Роза — морате и ви њих волети". Приврженост тих животиња према Рози задивљавала је њене посетиоце. Лавица би стављала своје шапе на њена рамена и „љубила" је по образима. У том животињском царству проживела је сликарка готово четрдесет година. „Дијана из Фонтенеблоа", како су је многи звали, никад се није удавала, мада је имала више просаца. Један од њих је једном приликом рекао да се осећа као „црв који је заљубљен у звезду".

Роза Бонер посветила је читав живот својој уметности. Њена слава расла је из дана у дан, тако да најзад није била у могућности да прими све поруџбине које су јој стизале из целог света, нарочито из Енглеске и Америке.

За слику „Вашар коња" било јој је потребно осамнаест месеци припреме. Преобучена као мушкарац одлазила је из дана у дан на сточне пијаце где је, ћаскајући с трговцима и џокејима, правила скицу за скицом. Кад је слика била изложена, Виктор Иго је рекао: „Сматрам да је Роза Бонер прва жена креативни уметник".

Данас „Вашар коња" краси средину једне огромне галерије у Метрополитен музеју. Роза је слику продала за осам хиљада долара, а већ неколико година касније Корнелијус Вандербилт, који је слику и поклонио музеју, дао је за њу педесет и три хиљаде.

ВИРУСИ БИЉАКА УБИЈАЈУ СЕ ЈОШ У СЕМЕНУ

Раније се сматрало да вируси продиру само до биљних влакана, а не и до семена. Међутим, сада је ово мишљење одбачено. Да би отклонио преношење болести с једне на другу биљну генерацију, Институт за пољопривреду у Аделаиди (Аустралија) пронашао је серум који се састоји од хемиског екстракта из семена дувана и краставаца, помешаног с вирусима ових биљака званим „мозаик". Овим серумом пелцују се здраве биљке, нарочито оне које су осетљиве на заразе, да би се спречило продирање вирусног обољења у саму клицу.

„ПРЕКО ТРИ МОРА"

Данас сваки човек може да за веома кратко време сазна шта се догађа ма у ком делу света. То најбрже постиже преко радија, а затим читајући новине. Књиге о страним земљама дају му доста верну слику о животу људи у далеким пределима земље. Па, и поред свега тога, савремени човек жели да путује и види друге земље. „Набијен знањем", он често зна више о туђој земљи него просечан домородац.

Када је жеља за путовањем и код данашњег човека тако велика, онда није чудо што је тежња за сазнањем код људи минулих векова била огромна, да су често живот стављали на коцку да би упознали стране земље. Никакве их тешкоће нису могле спречити да остваре свој циљ. У прошлости је било доста таквих путника, а један од њих је и руски трговац Афанасије Никитин, који је описао своја путовања по Персији и Индији од 1466 до 1472 године. Опис путовања, које је трајало шест година, назвао је „Пут преко три мора" — Касписког, Индиског и Црног. Никитин је умро на путу, при повратку у отаџбину.

Ништа није измакло оку овог путника и трговца од онога што је желео да види. На обалама Персиског Залива за око су му запеле палме и урме, а нарочито јевтиноћа урми. „Око 4 до 5 килограма урми може да се купи за четири гроша, а њих има толико да њима и стоку хране", каже он. Кад је стигао у први индиски град, он је у своју бележницу записао: „Људи овде иду голи, не покривају ни главу ни груди, ходају боси, косу уплићу као конопац. Њихов кнез има вео на глави и на бедрима, а кнегиња и племићи носе на плећима и бедрима свилене мараме, други само на бедрима, а деца до седам година иду потпуно гола. Сви су црни. Куда год се макнем, свуда за мном иде гомила људи и диве се мени — белом човеку".

Никитина много интересује, што је за оно време и разумљиво, вера народа, па испитује становнике Индије о њој и бележи: „Они верују у Адама, кога називају Будом". У жељи да што више сазна, он креће на пут са индиским хаџијама у град Парват, где је саграђен велики Будин храм. „Сав је од камена и велик је као половина Твера (града у Русији)", вели Никитин, па наставља:

„Око храма има 12 венаца са сликама на којима су приказана Будина дела и чуда која је чинио, затим ликови у којима се Буда појављивао: некад као човек, други пут са сурлом какву има слон и с мајмунским лицем, али макар какав облик имао, он има увек реп. Главни Будин кип веома је велик. Сграђен је од камена. Није одевен, а на трбуху има појас. Лице му је као у мајмуна, а реп му је дуг два метра. Ту се налазе и Будине жене и деца. Пред Будом стоји велики во направљен од црна камена. Сав је позлаћен. За време службе верници љубе папке овог вола, па њега и Буду обасипају цвећем".

И животиње у Индији привукле су пажњу Никитина, а нарочито камиле, змије, мајмуни, слонови и биволи. Он прича:

„Мајмуни живе у планинама, по стенама и у шумама. Они имају и свог „мајмунског кнеза". Рађају много деце. Ако неко дете не личи на мајку и на оца, онда га баце на пут, а Индуси их хватају и уче да раде ручне радове и да играју. Ако желе неког да продаду, онда то чине ноћу, да не би могао побећи натраг. Што се тиче времена, овде је свуда блато и вода који трају пуна четири месеца".

Овај спис Афанасија Никитина садржи податке драгоцене за географију, етнографију и уопште културу народа у 15 веку.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ШЕТАЧ ПО РЕЧНОМ ДНУ

Једна врста птице, слична косу, која је добила име гњурац, необично се лако креће под водом. Она иде по дну речица и потока, чак и оних с брзим током, у потрази за храном.

АУТОМОБИЛ НА СУНЧАНИ ПОГОН

„Јунак дана" на недавној изложби у Чикагу био је аутомобил на сунчани погон. Њега покреће електрични мотор, коме 12 фотоелектричних ћелија дају енергију, користећи се притом сунчевом светлошћу. То је засад минијатурни модел, дугачак свега 45 сантиметара. Иако више личи на играчку него на право возило, за његову израду утрошена је велика сума новца.

КО СУ ЛОЛОИ?

Лолои су група народа из тибето-бирманске језичке породице. Они живе у југоисточном Тибету и планинским крајевима југозападних кинеских покрајина, одакле су се од 16 до 19 века раширили и по западној Индији. Нека племена су заостала, а нека имају вишу културу. Имају своје писмо, а главно занимање им је земљорадња и сточарство.

АПАРАТ ЗА ПРОНАЛАЖЕЊЕ РАДИОАКТИВНИХ РУДА

У Енглеској је направљен мали преносни апарат за проналажење радиоактивних руда. Апарат се састоји од Гајгер-Милерове цеви и врло осетљивог појачивача звука, који преко слушалице даје јасан знак близине радиоактивне материје. Цео апарат тежак је два килограма, а дуг 85 сантиметара. Може да се носи у руци или обешен о раме.

ШТА ЈЕ СЕШ?

Сеш је француска реч и означава таласасто њихање водене површине на језеру, које настаје под утицајем разлике у ваздушном притиску на супротним крајевима језера.

ТИТАНИЈУМ У МОРСКОМ ПЕСКУ

За време зимских олуја које дуго трају на обалама код Јамбе, у Новом Јужном Велсу (Јужна Аустралија), море избаци велике количине црног песка, у коме је нађен већи проценат минерала рутила. Рутил је богат титанијумом, па је због тога његова потражња велика у целом свету. Титанијум, „метал будућности", засад се употребљава у производњи авиона. Лак је као алуминијум, а чврст као челик. Око 80% рутила који троше америчке фабрике копа се на морској обали у Новом Јужном Велсу.

ОТКУД ИМЕ ТЕКСАС?

На језику Индијанаца племена Ценида, које живи у Тексасу, реч „тексас" значи „ми смо другови".

СНЕЖАНА И СЕДАМ ПАТУЉАКА
WALT DISNEY

А КАД ЈЕ ИЗ ВОДЕ ИЗИШЛА, МИСЛИЛА ЈЕ ДА ЈЕ ХВАТАЈУ НЕКЕ ГРОЗНЕ КАНЏЕ...

СТРАХ ЈЕ ЈАДНУ ПРИНЦЕЗУ СВЕ ВИШЕ САВЛАЂИВАО И...

...НАЈЗАД СНЕЖАНА ПАДЕ НА ЗЕМЉУ ГОРКО ПЛАЧУЋИ.

СНЕЖАНА ПРЕСТАДЕ ДА ПЛАЧЕ КАД ОСЕТИ КАКО ЈЕ ГЛЕДАЈУ НЕКЕ БЛАГЕ ОЧИ

О!

У нашем селу пре 100 година

Преко 400 година ропства, затим два устанка, а после тога вазални положај Србије и турске посаде по градовима, као и низ других недаћа, оставили су дубоке трагове у нашим селима и у животу наших људи. Разуме се, све је то ометало да се стање лако поправи. Какво је оно било може се видети и по томе што се у то време није могло ни помишљати на неке боља техничка средства, а сем тога требало се борити ни само са заосталошћу народа, него и власти. Овде ћемо у неколико црта изнети слику наших села пре више од сто година.

„Куће су биле слабе као надежда...“

У једном свом говору који је одржао пред скупштином 1837, кнез Милош је изнео и стање у нашим селима у то време. Он вели да је невоља наш народ натерала те се морао по шумама и гудурама крити и куће подизати. „Куће су биле тако слабе као што је била слаба и надежда да ће се бедни (људи) и онде сигурно и дуже времена моћи да стане.

После Другог устанка невоља је било мање и народ почиње да се богати „разним земним добрима“. Али, што се народ више множио и ширио, то је и све већу штету себи чинио; куће и имања били су раштркани, шуме тамањене да би се земља искрчила и зграде подигле. „Испуста (испаша) за стоку сасвим нестаде, јер су људи све заградили, а тиме се и стока таманила, а мора се и таманити, јер за пашу није било места“.

Куће су биле далеко једна од друге, сусед са суседом није могао да се састане и поразговара, а исто тако један другом није могао нешто помоћи, а власти нису могле наредбе саопштавати и заповести објављивати.

Због свега тога кнез Милош је наредио да се куће уједно збију, где је могућно да се ушоре и да свако село своје њиве и ливаде, било општина или више породица, загради и створи испаше за стоку, да се шуме штеде, а да се стока одржи и умножи.

Овај предлог Милош је поднео скупштини, али од тога није било ништа. Енглески конзул у Србији Хоџес послао је својој влади извештај из Београда. У том извештају он каже да скупштина није изишла усусрет Милошу, нити је примила његов предлог о збијању и ушоравању села. Она је очекивала да се пред њу изнесе на решавање закон о сигурности личности и имања, за који је већ доста пута изјављивана кнезу жеља од стране народа. И кад је место тога изнесено питање о сређивању села, скупштина га је одбацила. Јефрем (Милошев брат), каже Вук Караџић 1852, нагонио је Мачване, особито по селима око путева, да граде куће у ред, а то се потом почињало и у Шумадији, али сад о томе не мисли нико више“.

„Села су се без наредбе ушорила...“

„Тамо, пак, где је било природних услова да се развије интензивна земљорадња по равним деловима Србије, села су се збила и ушорила сама собом, без ичије наредбе“, вели Тихомир Ђорђевић, који је о томе прикупио приличну грађу.

Куће по равницама, а особито по голетним местима, биле су понајвише покривене кровином или лубом (кором од дрвета), па су се и звале кровињаче или лубњаче. По брдовитим крајевима, где је било грађе у изобиљу, било је и добрих, каменом подзиданих кућа, обично брвнара, понајвише покривених шиндром. Ове куће могле су и да се премештају с једног места на друго. Тако кад је изишла наредба да се села ушоравају, „сељаци су, пише Куниберт, духовитим средствима, помоћу кола нарочито направљених, преместили оне које беху у добром стању на једну и две миље отстојања на означено место“. О том превлачењу кућа говори и Вук Караџић, па наводи пример како је јаребичка црква у Јадру, која је била саграђена од дебелих греда, „седамдесет и три стопе у опанцима дугачка, 32 стопе широка, с кровом од 11 редова шиндре високијем, превучена читава на одређено место“.

У то време соба није било по свим кућама. Зими се грејало поред ватре која се ложила на огњишту усред куће. Спавало се и у кући, а и по вајатима. Димњака, осим у у Мачви, поред Саве и Браничева око Дунава и на влашким земуницама, готово нигде није било. Дим је пролазио кроз кров, па је због тога по кућама било страховито много чађи и од дима се једва могло издржати. Место прозора били су мали отвори, који су преко зиме или затварани или лепљени хартијом. Стаклених прозора није било, а затвор на вратима био је дрвен.

„Отсели смо у лепом конаку...“

Но, већ тада могле су се наћи и боље куће. О томе пише и Пирх, који је у то време боравио у Србији. У свом делу „Путовање по Србији“, он на једном месту каже:

„У селу Златову отсели смо у лепом и пространом конаку тамошњег кнеза. У кући се води прави старосрпски породични живот. Шест синова, већином већ одрасли, још су становали у очеву дому. Три старија већ су били ожењени. Сви, и жене и деца, вршили су по какав посао у великом домазлуку, под врховном заповешћу очевом. Намештај у конаку беше модернији и пробранији него што би се то могло очекивати по строгом одржавању старог породичног реда. Уведоше нас у једну лепо намештену собу, која је имала камин, а на дасци која је ишла око зидова биле су поређане књиге, писаћи материјал и још доста ствари, које су указивале на образовање, које није било обично. Једна кућа у средини конака била је одређена само за кујну и скупљање послуге. У зградама са стране унаоколо били су станови за чланове породице. Три младе жене побијале су својим изгледом мнење, које се у самој Србији чује, да у Србији нема лепих жена. То су биле племените, пуне израза физиономије, у којима се огледала смеса доброћудности и гордости. Невесте су се утркивале да нам наш боравак у Златову учине још пријатнијим, а опет нису излазиле из оне достојанствене и пуне поштовања уздржљивости коју налаже обичај. Како није обичај да се странац много разговара са женскињем у кући, то смо се морали ограничити на неколико примедби, на немачком језику, у погледу грације која се огледала у свим покретима све три лепе кнежеве снаје“.

„Боље куће подизали су дунђери...“

По селима су обично сами сељаци градили куће, а оне боље подизали су дунђери којих је било по варошима или су долазили из других места. Таквих дунђерских кућа по селима је било мало. Изузетно почела су нека села доста рано да се истичу својим кућама и уређењем око њих. Тако је Варварин још 1829 године имао правилније улице него друга села и доста добре куће, које су биле покривене црепом. Али, мало помало, напредовало се и у грађењу бољих кућа по селу. Пред крај владе кнеза Милоша било је на доста места кућа покривених ћерамидом које су имале две и три собе. У кућама је било мало намештаја. По зидовима су висили разни алати, сланина, црвена паприка, лук у великим венцима, вретена и дрвене кашике. Поред зидова биле су смештене црепуље, сандуци с брашном, наћве и судови за воду. Око ватре налазиле су се мале ниске троножне столице.

Поред кућа за становање налазила се штала за стоку, слична кући и саграђена од истог материјала, затим кош од прућа за жито, подигнут од земље на дрвеним или каменим стубовима. Највећи и неоплетен кош служио је за смештај кукуруза, који се највише и производио. „Око ђекојих газдинских кућа, вели Вук, стаје, вајати и остале зграде (амбари, чардаци, качаре) из гледали су као мало сеоце“. Око сваке куће налазила се читава шума од шљива. Било их је толико старих да нико није памтио кад су засађене. Често су те шљиве садили становници који су се доцније раселили, а нови становници су их затекли засађене. У рудничком округу било је шљивика старих и по 200 година, а неке шљиве у њима биле су читави грмови. У почетку владе кнеза Милоша по селима није било крчми и механа; крчме су се само у песмама помињале.

ЗНАЦИ ЗА РАЧУНСКЕ РАДЊЕ

Математика је свакако једна од најстаријих наука и зато је занимљиво видети како су се временом мењали знаци рачунских радњи. Сваки период у развитку математике имао је своје знаке за рачунске радње. Тако садашњи знаци за сабирање и одузимање (+ и —) први пут се јављају у 15 веку. Пре тога се као знак сабирања употребљавало слово „п“, а за одузимање слово „м“, почетна слова речи плус и минус. Знак једнакости (=) и множења (×) први пут се јављају тек у 17 веку, док је тачку као знак за множење увео немачки филозоф и математичар Лајбниц 1693 године. Од њега потиче и данашњи знак за дељење „:“. Знаци неједнакости такође се почињу употребљавати тек у 17 веку. Употреба општих бројева, тј. употреба слова за означавање бројева, позната је била већ старим Грцима и Индијцима. Међутим, највећу заслугу за њихово прихватање и примену у савременој математици има Француз Вијет из 16 века, који је први почео да употребљава и различите врсте заграда.

Више личи на радио...

Жил Верн је најпознатији писац фантастичних романа, а његова предвиђања о проналасцима још су више допринела његовој слави, јер су многа доцније, иако не баш онако како је он замишљао, остварена. Али он није једини писац у свету који је волео да предвиђа. Било је и других који су понешто жилверновски написали, па и тачно предвидели, премда им је то био узгредан посао. По једној причи такав је био и славни пољски песник Адам Мицкијевич. Наиме, Мицкијевичев пријатељ пољски песник Одињец испричао је 1878 године да је славни песник 1829 писао и о томе како ће живот изгледати у 2.000 години и каквих ће тада проналазака бити. „Тада ће постојати тако акустичне машине, написао је Мицкијевич, да ће човек уз њих седети, грејати се крај пећи и помоћу њих слушати концерте који ће бити приређивани у граду и слушати предавања која се одржавају“. Када је та вест објављена, то јест 1878 године, у ондашњој штампи писано је: „Мицкијевич је мислио на телефон, јер се заиста помоћу телефона могу чути и концерти и предавања.“ Тако онда, када се није знало за радио, а из овога се види да овај Мицкијевичев предвиђени проналазак више личи на радио, него на телефон.

ТВРЂАВА СТАРА 3.000 ГОДИНА

Чехословачки археолози открили су у области Орлика најстарију тврђаву у Средњој Европи. По мишљењу стручњака, она је саграђена 1000 година пре наше ере. Зидине су направљене од глине и великих балвана. У тврђави је нађена и грнчарија из бронзаног доба.

Када тигар постаје људождер?

Енглески ловац на тигрове А. Лок провео је дуже времена у лову на ове звери и о томе написао књигу под насловом „Тигрови Тренгане“. У том делу он је покушао да објасни зашто и када тигрови постају људождери. Он сматра да је тигар који се храни само људским месом обично осакаћен или је толико стар да не може ништа друго да улови сем човека. Износећи своја искуства у том погледу, он пише:

Један тигар извршио је свој први напад у септембру 1949 године, осам месеци после мога доласка у Тренгану (Малаја). Жртва је био неки кинески радник који је имао обичај да пре зоре почне да ради, пуштајући сок каучуковог дрвета на плантажи каучука. После тога овај тигар убио је једну краву коју смо му поставили као мамац. Пошто се сељаци нису придржавали упутстава која сам им дао, то тада нисам успео да се дочепам тигра. Исти случај поновио се и с једном кравом, која је такође служила као мамац. После тога, тигар се неко време примирио, па је поново стао убијати људе у новембру 1950, јануару и мају 1951 године. У току десет дана, између 18 и 27 јануара, тигар је убио три човека и једну жену, а затим у јулу, такође између 18 и 27, још три човека и једну жену. Необично су ме заинтересовали ови датуми. Тигра сам успео да убијем тек пошто смо га ухватили у замку. Од тог дана нико више није страдао од тигра у том крају и мени је било јасно да је баш овај тигар поубијао све оне људе.

Покушао сам да некако објасним зашто је тигар убијао људе у другој половини месеца и закључио сам да је узрок томе лежао у његовој глувоћи. Тигар тражи храну више својим слухом и видом, него чулом мириса. У првој половини месеца није било месечине и он тада није нападао људе, пошто се није могао ослонити на свој вид и слух, те је сигурно гладовао кад су ноћи биле мрачне. Кад је схватио како је лако убијати људе, постао је страх и трепет плантаже.

Једном сам убио типичног тигра људождера, пише даље Лок, који је пре тога убио осам људи. Код овог тигра нашао сам трагове да је рањен сачмом за јелене. Трагови су се налазили на њушци и рамену. Док рана није зарасла, тигар није могао да лови дивљач, па се хранио људима, јер до њих је лако долазио. Кад је оздравио, вратио се на своју уобичајену храну — дивљач, али је ловио и људе кад год је био гладан и кад су они били у близини.

Најобичнија повреда код тигрова је у томе кад они поломе своја четири очњака, који су њихово главно оружје. Природа је дала довољну дужину и оштрину овим зубима да могу дубоко да се зарију у месо жртве, да би допрли до животно важних тачака у организму. Кад тигар изгуби те зубе услед старости или кад их поломи, он има велике тешкоће док закоље плен на који је скочио. Тигар некад поломи зубе и у тучи с другим тигровима, али најчешће кад гризе говеђе кости да би дошао до сочне сржи.

Ране од метака и поломљени зуби очњаци главни су узрок што тигар постаје људождер, али свако правило има изузетака, па ни сви тигрови-људождери немају та два недостатка. С друге стране, повреде од метака мора да су тешке, а зуби јако оштећени да би тигар прешао на убијање људи.

ОРКЕСТАР који није хтео да умре

У Њујорку, 27 октобра 1954 године, дворана Карнеги Хола била је крцата публиком. Деведесет два музичара једног од најугледнијих оркестара на свету штимовали су своје инструменте. Међутим, концерт је имао да се одржи под необичним околностима: за диригентским пултом није се нико налазио. Оркестар је требало да свира без диригента!

На готово неприметан знак главом првог виолинисте, ансамбл је почео бриљантну Берлиозову увертиру „Римски карневал“.

Успех је био изванредан На крају, сви су слушаоци устали и дуго, са одушевљењем, пљескали. Сутрадан, угледни музички критичар „Њујорк Тајмса“ био је на челу једнодушних похвала целокупне штампе, која је поздрављала „сјајне успехе оркестра који је одушевио слушаоце дубоким схватањем сваког делића изведених композиција“.

Један од музичара добио је можда најлепшу похвалу тога вечера, лепшу од свих критика њујоршке штампе. Наиме, напуштајући после концерта Карнеги Хол, запитао је старог вратара шта мисли о њиховом извођењу.

— Величанствено сте свирали, — одговорио је вратар озарена лица. — Верујте ми, имао сам утисак да је Тосканини с вама.

Оркестар који је тога вечера постигао велик успех иако је свирао без диригента — а то је био први случај у историји концертног музицирања — до пре неколико месеци носио је назив Симфониског оркестра америчког Националног друштва за радиодифузију (NBC). Тим телом управљао је славни Тосканини пуних седамнаест година. У погледу извођачке виртуозности оркестар је уживао углед најбољег у САД и једног од најбољих у свету.

Априла 1954, пошто је навршио 87 годину, Артуро Тосканини се повукао из јавног живота и управа NBC одлучила је да растури оркестар. Сматрало се да по одласку маестра као што је Тосканини нема смисла држати ни чланове његовог оркестра.

Музичари су се разишли на све стране. Један виолиниста престао је да свира, бубњар је отишао у оркестар неке друге радио-станице, остали су се растурили по разним оркестрима, а неколицина их је остала без посла.

Неколико седмица касније, контрабасиста бившег оркестра Мајкл Краснопољски отворио је албум плоча Бетовенових симфонија снимљених док је оркестром дириговао Тосканини. Велики маестро поклонио је ове плоче својим сарадницима уочи одласка.

— Слушао сам их, — причао је касније Краснопољски — а квалитет извођења био је на таквој висини да се у мени на једном родила мисао: наш оркестар не сме да умре!

И, једног лепог вечера, у стану Краснопољског састало се неколико ветерана угашеног Тосканинијевог оркестра да поразговарају о својој судбини. После вишечасовне дискусије сложили су се да само општи састанак може да реши јесу ли у стању да нађу средства за продужење живота свог оркестра. Позвали су колеге на састанак и тога вечера 92 музичара изгласала су да оркестар васкрсне.

Управни одбор, састављен од шест чланова, свакога дана се састајао не би ли нашао могућност за набавку средстава за рад. Упутили су писма индустриским предузећима молећи их за помоћ, одржали су низ састанака с руководиоцима радија и телевизије, с претставницима предузећа за снимање плоча итд. Наоружани кожном торбом пуном предлога и нацрта, Краснопољски и Цилис посетили су претседника управног савета Америчке радио-корпорације, матице предузећа NBC. Претседник им је рекао да он лично много жали што је NBC био принуђен да растури оркестар, али, објаснио је, симфониски оркестар стајао је предузеће између 600.000 и милион долара годишње. Такав оркестар без Тосканинија претстављао би

луксуз који не би прихватила ниједна радиофонска мрежа.

Овај неуспех само је учврстио музичаре у њиховој одлуци. Они су сматрали да свету треба показати како оркестар који је створио један велики диригент може и сам да буде велик. Њихов се одбор и даље састајао, а пошто није било новца за канцелариске просторије договарали су се у једној кафани.

Најгоре је било то што су неки међу њима били без посла, па се чак постављало питање докле ће моћи да плаћају телефонске разговоре. Велик број чланова, који су доскора уживали углед најбоље плаћених музичара Америке, потрошили су готово сву уштеђевину. Једног вечера неки од њих заустио је:

— Ако оркестар преброди...

— Не говори „ако“, — нагло га је прекинуо Краснопољски — већ „кад“. Ако сами верујемо у успех, ни други неће дозволити да пропаднемо.

И догодило се чудо. Међу светом се почело причати о упорности ових музичара, па су појединци стали да им шаљу прилоге. Новине су доносиле чланке о „оркестру који не жели да умре“. Ускоро , новац је почео да стиже са свих страна САД, па чак и из других држава.

На дан 1 септембра, нешто више од четири месеца по растурању оркестра, ново симфониско тело стало је давати прве знаке живота: у Карнеги Холу заказане су пробе и изнајмљене канцелариске просторије.

Да би се захвалили приложницима, музичари су снимили на плоче три дела: Берлиозов „Римски карневал“, једну свиту од Чајковског и увертиру Вагнерових „Мајстора певача“, последње дело које је Тосканини с њима спремио. Албуми с плочама подељени су дародавцима.

Дошао је одлучан дан. Први концерт заказан је за 27 октобар у Карнеги Холу, али једно питање остало је отворено: ко ће се налазити за пултом? Одједном, Мајклу Краснопољском синула је мисао:

— Шта ће нам диригент? Да бисмо показали да наш оркестар није што и други, зар неће бити боље да свирамо без диригента?

Његови другови остали су запрепашћени. Извести оркестар од сто музичара без диригента, и то да свира компликован концертни програм, зар то није као кад би се лађа отиснула без капетана на дебело море? Јер, и најмања погрешка само једног члана могла би да изазове катастрофу.

Али, у току седамнаест година рада са Артуром Тосканинијем, од 92 члана оркестра изливено је јединствено тело.

— Тосканини је у нама уздигао сасвим нов култ, — казао је једном први виолиниста Даниел Цилет. — Он никад није тумачио музику „на свој начин“, већ нас је учио да свирамо онако „како би то чинио и сам композитор кад би седео на месту сваког од нас“.

Чланови оркестра држали су пробе дању и ноћу, који пут до четири изјутра. Као помоћни диригент још док је с њима био Тосканини, Цилет је сад морао да обавља најодговорнији посао. Њему је пало у део да води рачуна о свакој групи инструмената и о оркестру у целини.

— Под диригентском палицом, — објашњавао је Цилет — сваки музичар води рачуна само о својој партији. Без диригента сваки од нас мора да зна све, целу партитуру. Сви без разлике морају пажљиво да прате фразу и брзину целог оркестра, да се нит не би прекинула.

Дошло је дуго очекивано вече. Публика је напунила Карнеги Хол. Неко је дошао због музике, а неко из радозналости, да види први оркестар без диригента. Док су музичари заузимали своја места око празног диригентског пулта, публика их је наградила само умереним пљескањем, каквим се дочекују сви извођачи.

Чланови оркестра били су спремни да почну. Сваки од њих окренуо је главу и поглед ка једном човеку у оркестру. Публика је без шума, готово без даха, чекала прве звуке. Тада је Цилет наместио своју виолину и готово неприметним покретом главе дао знак. Концерт је почео.

Уколико је време одмицало, музичари су постајали све слободнији и палица великог маестра као да је поново секла ваздух изнад њихових глава. Публика која је била присутна поновном рађању славног оркестра била је као омамљена. Сутрадан, критичари су се сложили да се те вечери одиграо „један од најчудеснијих догађаја у музичкој историји Њујорка“.

Каква је будућност овог оркестра? То не може нико да предвиди, мада његови чланови гледају у дане који наилазе с великим оптимизмом. Они су започели борбу. Шта их на том путу чека, тек ће се видети.

ВЕРОВАЛИ или не...

СТАН У ДРВЕТУ

У турском граду Бруси један обућар преудесио је шупљину у једном старом

платану као стан и живи у њему са читавом својом породицом.

ПИСМО ОД 30.000 РЕЧИ

Ернест Маинси из Фултертона, у Калифорнији, волео је да пише дуга писма. Године 1932 он је написао најдуже приватно писмо на свету, које је морао да пошаље као пакет. Писмо је имало 30.000 речи и било је написано на 160 листова хартије. Писмо-пакет било је упућено Маинсијевом брату од стрица.

ОН СЕ НИЈЕ ШАЛИО

Француско место Муфи, у департману Јон, изабрало је 1908 године за свог претседника општине Енглеза Чарлса Картера. Грађани су, да би се нашалили с другим кандидатима, изабрали овог Енглеза који се у Муфију налазио на летовању. Али, Картер је ствар схватио озбиљно, примио се тог положаја и управљао општином пуних седам година на задовољство свих становника.

НЕДОСТАЈЕ ИМ САМО ВОДА...

У једном великом техничком предузећу у Тексасу, главни инжењер презива се Фиш, а његов први заменик Херинг. Презиме првог, преведено на наш језик, значи „риба“, а другог „харинга“. Недостаје им само вода па да запливају.

„НЕМИ“ ПОСЛАНИК

Данијел Гуч (1816—1889), енглески проналазач, познат нарочито по свом раду на унапређењу железница, био је двадесет година члан

енглеског Парламента. За читаво то време он у Парламенту није проговорио ниједну једину реч.

ПОПАЈ

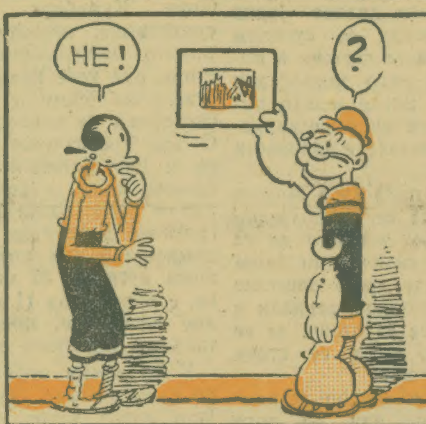

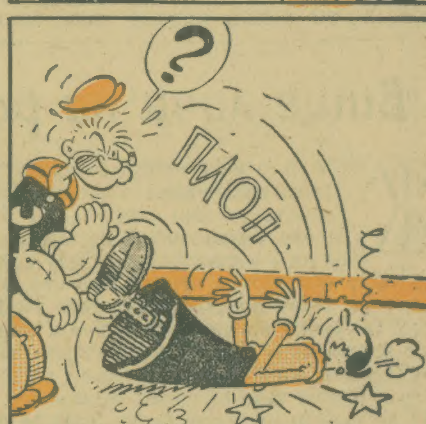

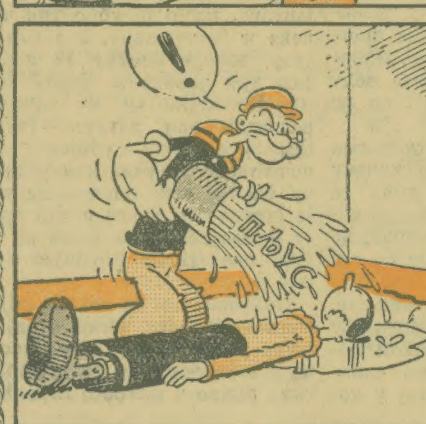

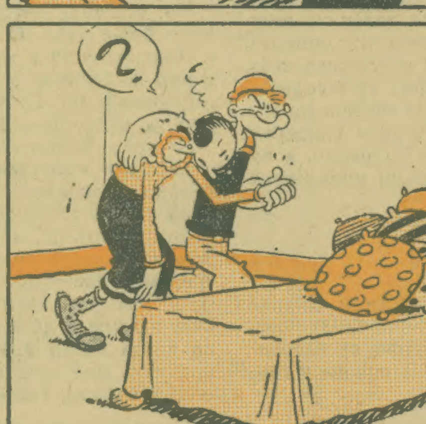

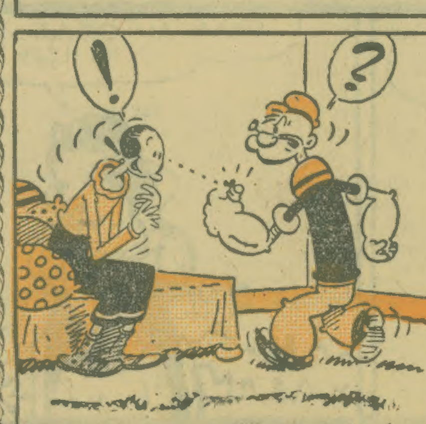

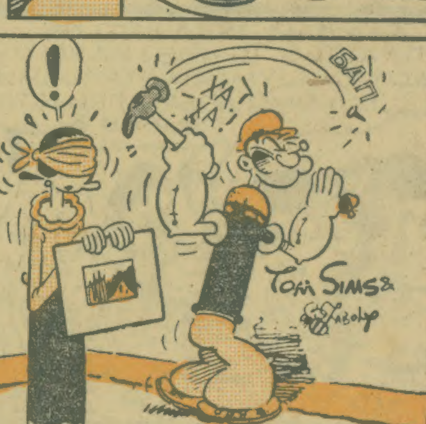

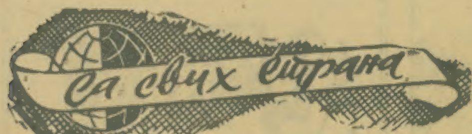

ЧАМЦИ ОД СТАКЛА

Познато је да је у прадавно доба дебло шумског дрвета служило као први чамац, а од њега су се доцније почели правити сплавови, на којима су се људи отискивали на морску пучину. У последња два века гвоздени бродови све више замењују дрвене, али се мањи бродови, затим чамци и јахте, једрилице и моторне лађице, и даље граде од дрвета. У новије време за израду чамаца и једрилица употребљава се један нов материјал, који је по мишљењу стручњака много бољи од метала. То је маса од стаклених влакана, импрегнирана вештачком смолом. Ови чамци су лакши и чвршћи од чамаца исте величине и облика саграђених од дрвета. За чамце којима ће се људи користити у тропским пределима употребљава се материјал који је отпоран према разним инсектима и не трули, а једном изливен или испресован чамац од овог материјала никад више не мења облик. Кад му се додају неке хемикалије, материјал постаје отпоран и према ватри. Осим тога, ове чамце није потребно премазивати никаквом бојом, јер се боја додаје самој сировини, те је због тога врло постојана.

★ ★ ★

ЈОШ ЈЕДАН „ХОКУС-ПОКУС" АВИОН

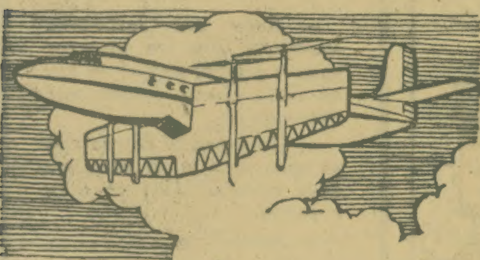

У Сједињеним Америчким Државама недавно је израђен нов модел авиона чији се мотор и елисе могу по вољи окретати у два правца. Ако су у усправном положају, летилица ће се уздићи у ваздух као хеликоптер, а ако стоје водоравно она ће узлетети као обичан авион.

★ ★ ★

ЗАИСТА СТАРИ ПОДАЦИ

У селу Вашингтону, у грофовији Дарем, у Великој Британији, једна стара кућа породице Вашингтон претворена је у музеј. До пре неколико година кућа је била пуста и, рекло би се, осуђена на пропаст. Међутим, становници села, новчано помогнути из Америке, одлучили су да ову кућу сачувају и претворе у музеј. Према једном старом казивању, историја породице Вашингтон почиње још у доба Нормана. Први историски податак о њој потиче из 1183 године, кад је неки Вилијам де Хартберн стекао имање у овом крају, па је доцније, или он или његови синови, узео за презиме име места у коме је живео. Тако су они постали де Весингтон, а доцније Вашингтон. Овде су саградили први породични замак и живели све до 1376 године, кад је ова даремска грана изумрла. У међувремену, развила се млађа грана ове породице у Нортемптоншајру. Замак који се претвара у музеј претставља спомен да је из овог малог села потекла породица која је дала Џорџа Вашингтона, првог претседника Сједињених Америчких Држава.

★ ★ ★

РАДИОАКТИВНО ЈАЈЕ

У радиохемиском центру „Емершем", у Лондону, извршени су разни експерименти, па је, између осталог, и једна кокошка снела радиоактивно јаје. Стручњаци су употребили радиоактивни угљендиоксид из неке врсте алги, које су пре тога постале радиоактивне. Протеин извађен из њих додат је једној хлебној пилули, коју је затим кокошка појела. Пробе су биле успешне. Кокошка је снела неколико радиоактивних јаја, која су употребљена за научна испитивања. Научници нису приметили да је овај експеримент имао неког видног утицаја на кокошку, која је доцније наставила да носи обична јаја.

★ ★ ★

ШОЉЕ КОЈЕ СЕ НЕ КЛИЗАЈУ С ТАЦНЕ

Једна холандска грнчарница начинила је шоље које не могу да склизну. Њихово дно, које личи на неку врсту ноге, углављује се у шупљину тањирића, тако да и у руци најнеспретније особе не могу да исклизну и да се разбију.

★ ★ ★

САМО ЈЕДАН САТ...

Кнежевина Кувајт налази се на северозападној обали Персиског Залива, са истоименим главним градом. Иако је ово мала земља, она је веома богата нафтом и по томе је позната у свету. Четрдесет километара од града Кувајта налази се нафтом богати басен Бергам. Нафта је овде откривена 1938 године. Један извор, само за један сат, доноси приход од око 1.100 долара. Укупан приход године 1952 износио је 30 милиона долара.

★ ★ ★

СКУТЕР ОД 35 КИЛОГРАМА

„Кабри" је најлакши мото-скутер који је досад произведен. Он је дело француске индустрије. Његов мотор „Комет", од 98 кубних сантиметара, троши свега два литра бензина на 100 километара, а постиже брзину од 65 километара на сат.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПАМЋЕЊЕ КОД ПЧЕЛА

Познато је да пчеле имају смисао за памћење и време. Оне добро знају где се налази храна, памте то место и одлазе тамо из дана у дан, докод тамо има хране, и то у одређено време сваког дана. Поставља се питање: на који начин пчеле бележе време? Да ли оне мере протекло време по неким спољним знацима, као што је положај сунца, или пак имају у себи неки метаболички „сат"? Недавно је 5.000 пчела пренето из Париза у Њујорк, да би се видело хоће ли оне узимати храну по париском времену, тј. у тачно одређено време према свом „сату", или према њујоршком времену, тј. према спољним знацима. У ту сврху пчеле су у Паризу биле научене да се хране зашећереном водом у времену од 8.30 до 10.30 ујутру. Чим су стигле у Њујорк, оне су смештене у једну одају која је потпуно иста као и њихова соба у Паризу. После овог опита, пчеле ће бити пренете натраг, у Париз, да би се исти експеримент још једном поновио. Научници су посматрали држање пчела у Њујорку, али нису хтели да даду никакво саопштење, чекајући да се испуни и други део програма.

ШТИТ ЗА ЛИЦЕ

Штит за лице једна је од новијих направа, која се употребљава за заштиту очију и других делова лица до чије повреде најчешће долази приликом брушења и других сличних радова. Овај штит носи се причвршћен за нараменице. Он потпуно чува лице, нарочито од ситних делова који прскају приликом брушења. Под самим штитом налази се један део израђен од тканине која је отпорна према хемикалијама и ватри и која штити врат и груди.

НЕОБИЧНА ОПЕРАЦИЈА

У једној болници у Даблину, у Шкотској, десио се необичан случај: оперисана је једна жена од срца десет часова пре порођаја. Она је стара 35 година и ово јој је било девето дете. Операција се састојала у отварању залиска на срцу између леве коморе и претkоморе. Жена је дошла у болницу с тешким дисањем, непрекидним кашљем и сва плава. Најпре су покушали да је лече антибиотицима и другим лековима, али како ништа није помогло подвргли су је операцији. Десет сати после успешно извршене операције уследио је потпуно нормалан порођај. Дете је рођено живо и здраво.

ЗАРАЗА ВИРУСИМА

Један амерички лекар, после дугих испитивања, установио је да је потребно око милион вируса да би се организам заразио и оболео. Оволики број вируса потребан је стога што само један мали број тих сићушних бића има способност да се множи. Остали су потпуно неактивни и не играју никакву улогу у размножавању. Отуда, по њему, веома је мала вероватноћа да један организам оболи ако на њега нападне мали број вируса.

АУТОМАТСКО БЕЛЕЖЕЊЕ ТЕМПЕРАТУРЕ

У Комисији за атомску енергију усавршен је уређај који аутоматски бележи температуре у реакторима с плутонијумом. Температура у реакторима може бити опасна кад је сувише велика, или неефикасна кад је ниска, па је потребно да се она стално контролише. Пре но што је овај процес аутоматизован, ручно прављење графикона температуре је дуго трајало, тако да су подаци стизали касно. Код овог новог уређаја апарати за мерење температуре непосредно су везани за једну писаћу машину, те се на тај начин аутоматски бележе све промене.

НОВ НАЧИН СПАЈАЊА ЖЕЛЕЗНИЧКИХ ШИНА

Енглески стручњаци пронашли су нов начин учвршћивања железничких шина за бетонске прагове. Веза се састоји од две челичне спојнице које су причвршћене за дрвене црепове, утиснуте у бетонски праг, и које с обе стране обухватају доњи део шине. Гумени јастучићи уметнути су између спојница и прага. Они служе за умањивање вибрација, а и као електрични изолатори.

ТАЛАСИ КОЈЕ ОДАШИЉЕ МОЗАК НИСУ ИСТОВЕТНИ

Таласи које одашиље мозак нису истоветни, тврди један канадски лекар. Наиме, разликују се они са површине и из унутрашњости мозга. Таласи које зрачи мозак показују мождану електричну активност. Они се обично запажају помоћу електрода које се стављају на површину мозга. Али, када је овај лекар завлачио микроелектроде у разне дубине, налазио је на разне варијације електричне активности, које се разликују од активности на површини. Поред тога, таласи у унутрашњости су позитивни, док су на површини негативни. Овај налаз даје наде лекарима да се детаљније могу проучавати разна обољења мозга, као што је, например, падавица.

СИЈАЛИЦЕ КОЈЕ МЕЊАЈУ БОЈУ СВЕТЛОСТИ

У Шкотској се производе сијалице које простим окретањем прекидача могу да дају светлост у разним бојама. Оне су нарочито погодне за домаћинства, фабрике, возила итд. Сијалица може да се изради за сваку волтажу. Аутомобили и друга возила светлост ових сијалица могу мењати из беле у жуту. На саобраћајним стубовима једна оваква сијалица може давати зелене и жуте сигнале, према потреби.

ЦЕЛУЛОИД

Целулоид је вештачка пластична маса која се добија из слабо нитрисаног памука (колодиум-памука) и алкохолног раствора камфора. Лако се боји и може на топло да се пресује у различите облике. Исто тако лако се обрађује и механички. Служи за израду чешљева, билијарских лопти и ситних украса као замена рога, слонове кости и корњачине коре. Лако гори, а загрејан преко 150 степени сам се упали.

ШТА ЈЕ САНДОВ?

Сандов је гумени конопац који се употребљава у ваздухопловству при полетању и слетању, особито за полетање једрилица. Ставља се на стајни труп и дрљачу. Назив је добио по немачком атлети Сандову.

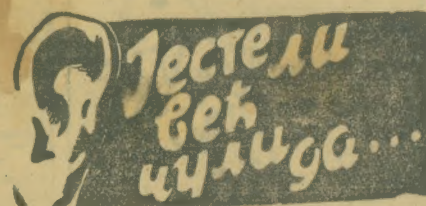

... аутомобили кабриолети названи су тако по лаким фотељама из доба Луја XVI.

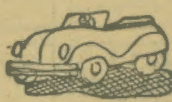

... само топлокрвне животиње могу да оболе од беснила.

... пре више векова азбест је био познат под именом „живи лан" и од њега су жене израђивале стољњаке и џепне марамице. Предмети израђени од азбеста нису прани, већ бацани у пламен, који би сагорео прљавштину.

... само у Њујорку пацови униште годишње за десет милиона долара животних намирница.

... судећи по сачуваним споменицима, дактилоскопија, наука о отисцима прстију, била је позната Асирцима и Вавилонцима, док Грци и Римљани за њу нису знали. Први почеци модерне дактилоскопије јављају се тек у 17 веку.

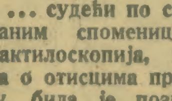

... чувени диригент Артуро Тосканини био је најпре виолончелиста у позоришном оркестру у Буенос Аиресу. Први пут је дириговао кад се диригент опере изненада разболео пред саму претставу „Аиде". Тосканини се тада понудио да диригује, што му је позоришна управа после дугог колебања дозволила.

... у свежем јајету су жуманце и беланце тежи од воде и зато оно тоне. У поквареном јајету развијају се лаки гасови, због чега оно плива по површини.

... руж за усне прави се од буба које се зову кошениле, и то само од мужјака, пошто су они карминске боје, док су њихове женке беле.

... Велику Британију и Ирску чине преко 5.000 острва, од којих је већина ненастањена. Само Хебрида има 500, а 190 острва у Оркнеју и Шетланду.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) мера за површину; 3) водопад; 5) једини примерак; 7) мушко име; 8) град у Србији; 10) сужањ; 11) листопадно шибље; 12) хемиски знак за иридијум; 13) коштуњав плод; 14) справа, строј; 17) држава у Индокини; 18) новчана јединица у Француској; 20) рибар; 21) подземна отока Дунава према Боденском Језеру; 23) највећа пустиња у Азији; 24) бања у Белгији; 25) узвик; 26) град у Грчкој, некадашња престоница старе Арголиде; 27) учесници сињске витешке игре; 30) десна притока Марице; 31) показна заменица.

Усправно: 1) свеза; 2) водена животиња; 3) човек који слепо трчи за свим оним што је у моди; 4) призор, изглед; 5) лева притока Босне; 6) место у Боки Которској; 7) језеро у Северној Америци; 9) титула персиског владара; 11) мушко име; 15) поучна прича; 16) индиски ситан новац (множ.); 18) целокупна поморска снага једне државе; 19) острво у Напуљском Заливу; 20) господари (турц.); 22) главни град Холандије; 24) име чувене француске трагеткиње Бернар; 28) ломљив; 29) речно острво.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) то; 3) сара; 5) Савана; 7) Калахари; 9) етан; 10) лав; 11) Ниш; 12) сипа; 13) тр; 14) Тутин; 15) амалин; 17) Атик; 18) ананас; 20) флора; 21) ам; 23) реми; 24) ови; 25) име; 26) упис; 27) заточење; 29) навика; 30) рата; 31) ни.

Усправно: 1) таван; 2) орах; 3) салаш; 4) аналитика; 5) сатира; 6) Арапин; 7) Кент; 8) Иван; 12) Сулина; 14) Татари; 16) манометар; 18) Алеман; 19) Савиња; 20) фриз; 22) Мисе; 24) опека; 26) учити; 28) овал.

ЧЕЛИК — ПЛИВАЧ

За ову вештину узмите: чашу воде, једну иглу, једну

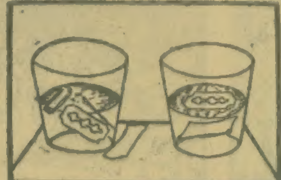

спајалицу, ножић за бријање (жилет) и мањи комад хартије. Присутнима реците да ћете успети да натерате и спајалицу, и жилет, и иглу, иако су они од челика и тежи од воде, да пливају. Ево како.

Ставите комад хартије на површину воде, а затим на њега иглу, спајалицу или жилет. Хартија ће се постепено наквасити водом и полако ће потонути. Међутим, жилет (или игла, или спајалица) остаће на површини. Кад се добро извежбате, можете постићи да метални предмети пливају и без помоћи хартије ако их пажљиво спустите на површину воде.

Објашњење: жилет, спајалица и игла, иако тежи, пливају због својих глатких површина, које се не квасе. Око њих вода ствара испупчења, тако да не долази до потпуног квашења.

Ваздух... Земља... Море...

Један од играча прстом укаже на неког другог и каже, рецимо: „Ваздух!" На то тај играч мора да одговори именом неке птице или инсекта који лети. Тада он укаже прстом на неког другог играча и изговори, рецимо: „Земља!", на шта овај мора да одговори именом неке животиње која се креће по земљи. На исти начин он упери прст у неког од играча и каже: „Море!" Одговор мора да буде име неке животиње која живи у мору. Играч који погреши мора да да залогу. Да би игра била веселија и да би играчи лакше грешили, треба брзо постављати питања и давати одговоре. Притом се не треба држати реда, него може и два и више пута узастопце да се каже „море", или „земља", или „ваздух".

ПОГОДИТЕ!

Кад ме читаш спреда прво,
Тад сам једно витко дрво,
Зелено и усред зиме.
Погоди ми име!

Кад однатраг читаш мене,
Тад сам бедник без одмене,
Без слободе, вечно сам.
Погоди ме ко сам!

Изгубљени играч

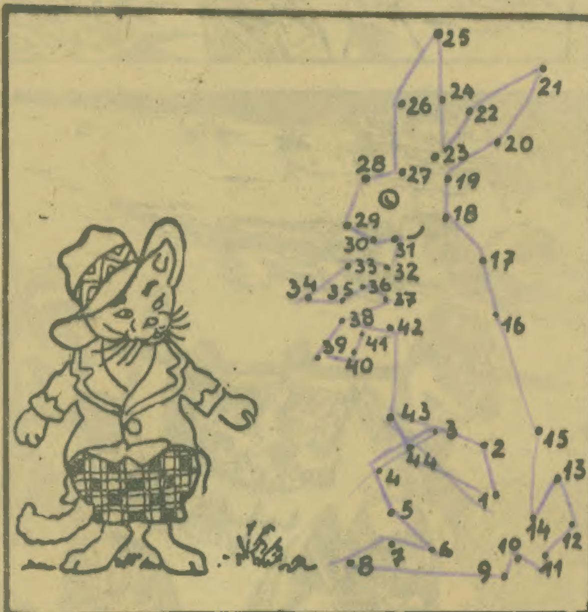

Ова маца је играла жмурке с једним својим другом, па се он тако сакрио да га она не може сама пронаћи. Ко хоће да јој у томе помогне нека редом повеже тачке од броја 1 до 44, па ће тако пронаћи сакривеног мачјег друга.

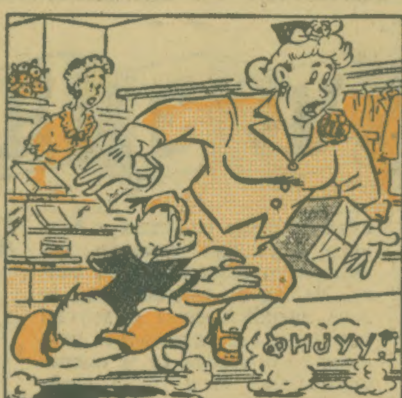

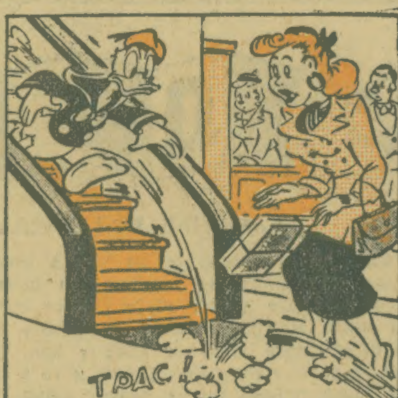

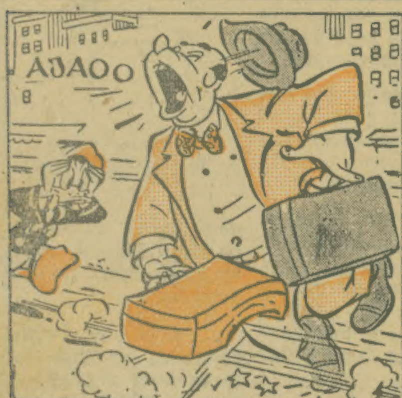

МАЈСТОР

— Пата је прави мајстор куварске вештине, — хвали се Паја пријатељима. — Замислите, сваког дана нађе неко ново име за исту супу!

ПЕРА НИЈЕ ПРАЗНОВЕРАН

— Сигуран сам да ће сад настати боља времена за мене, — вели Пера Ждера Попају. — Јуче сам у парку нашао детелину са четири листа.

— Их, ала си празноверан, — руга му се Попај. — Ко још верује у такве бесмислице!

— Нисам ја празноверан, — брани се Пера, — већ је детелина била од злата, с брилијантом у средини.

ЗАДОВОЉНИ МУШТЕРИЈА

— Како сте задовољни мантилом који сте пролетос купили у мојој радњи? — пита Паја Патак једног свог муштерију.

— Изванредно! Носио сам за прво ја, а после мене сви моји синови. Сад га носи најмлађи.

— Заиста?

— Да. Скупљао се после сваке кише...

Који је ОДГОВОР тачан

КАДУЛАЛ је:

- *град у Шпанији*
- *презиме једног побуњеника*
- *назив једног средњовековног епа*
- *тропска биљка*

ЛЕДИЗАМ је:

- *покрет*
- *спортска вештина*
- *трговачки термин*
- *појава у поларним морима*

ПАНАРИЦИЈУМ је:

- *обољење*
- *правни термин*
- *град у Италији*
- *римски песник*

СИМ је:

- *део земље*
- *животиња*
- *део коњске опреме*
- *град у Персији*

ОДГОВОР

КАДУДАЛ Жорж (1771—1804) је био вођ побуњеника у Вандеји. Он је припремио заверу против Наполеона, па је због тога стрељан.

ЛЕДИЗАМ је покрет енглеских радника почетком 19 века. Циљ му је био уништавање машина и фабрика, јер су његови припадници сматрали да су оне узрок беде радних маса. Због тога је у Енглеској донесен строг закон у циљу сузбијања ледизма. Ледизам је добио назив по ткачком раднику Леду, који је први уништио једну парну машину.

ПАНАРИЦИЈУМ је инфекција на прсту (под покожицом, под кожом, у тетивним ткивима, између покоснице и кости), изражена отоком и јаким болом. Не треба чекати гнојење, него отићи лекару, који просече оболело место чим почне јако да боли.

СИМ је риба из групе кечига, која може да порасте велика и да достигне тежину до 30 килограма. Код нас је има у Дунаву и Сави. Долази из Црног Мора ради икрења.

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

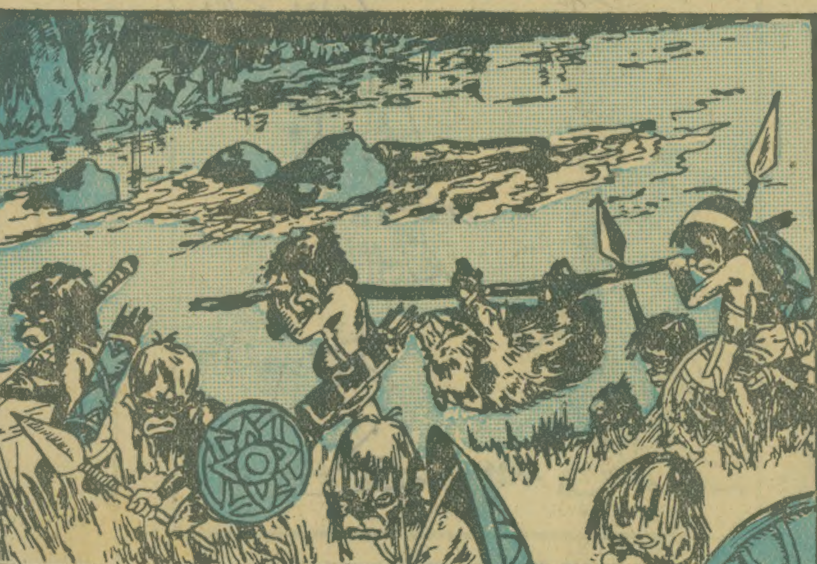

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-1-82, пошт. фах 124 — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају